

Dialogoavond Door de ogen van India: “Ik wil leren!”

De eerste online dialogoavond van Met Andere Ogen, live vanuit Pakhuis De Zwijger in Amsterdam, vond plaats op maandagavond 9 november jl. Met sprekers in de zaal én via Zoom kwam er een levendige uitwisseling op gang over de noodzaak tot verandering in onderwijs en zorg. Inspiratiebron van de avond was de korte film over het meisje India dat vastbesloten is alles uit zichzelf te halen wat ze in zich heeft.

India is een bijzonder meisje. Haar ouders omschrijven haar als “humorvol, sociaal, soms een tikkeltje bot, maar vooral heel ambitieus. Ze heeft een enorm doorzettingsvermogen, is heel lief. Af en toe een tikje brutaal. Maar vooral is ze gewoon heel erg slim.”

Dat laatste bleek toen ze de beschikking kreeg over de Tobii, een apparaat dat oogbewegingen volgt waarmee je letters of andere symbolen op een scherm kunt ‘aanraken met je blik’ en zo kunt communiceren. Praten kan India niet, communiceren kan ze wel degelijk. En wat ze communiceerde, was duidelijk: “Ik wil leren, want ik wil lerares geschiedenis worden!”

India mag dan 24/7 zorg nodig hebben en vrijgesteld zijn van leerplicht, ze eist vol wilskracht en zelfvertrouwen haar recht op om te mogen leren, haar recht zich te mogen ontwikkelen. Dat ze daarbij stuit op allerlei praktische hobbels die het bieden van onderwijs in een zorgsituatie bemoeilijken, houdt haar, haar ouders en de professionals die haar begeleiden niet tegen. Want wie bepaalt de maximale grens waarop een kind zich mag ontwikkelen? is de terechte vraag die India ons stelt.

Het is onder meer deze vraag die centraal stond op de eerste online dialogoavond Met Andere Ogen die op maandag 9 november 2020 gehouden werd vanuit Pakhuis De Zwijger in Amsterdam. Wie bepaalt die grens? Het systeem? De ‘wet- en regelgeving’? De professionals uit onderwijs en zorg? Of het kind zelf dat het recht opeist zich te kunnen ontwikkelen?

Bijgestaan door ‘tafeldame’ Astrid Ottenheim leidde presentator Natasja van den Berg een tiental (ervarings)deskundigen behendig door de soms weerbarstige praktijk van het grensgebied tussen onderwijs en zorg. Het publiek kon vragen stellen via de chat, en kon ook met elkaar in gesprek gedurende het debat. De reacties na afloop waren positief. Zo liet een van de begeleiders van India weten: “Dat was een inspirerende avond! Ik ben blij dat ook de andere kinderen zijn genoemd, die niet bekend zijn in cijfers omdat ze een ontheffing hebben. Wat fantastisch om te kunnen ‘voelen’ op zo’n avond dat we er echt wat mee gaan doen!”

Van leerplicht naar ontwikkelrecht

Er zijn in Nederland ongeveer 6.000 kinderen als India die zijn vrijgesteld van leerplicht. Wat dat betekent voor de kinderen zelf, vertelt ‘anderswerkend-lijfexpert’, moeder en zelfstandig ondernemer Joy Moonen: “Het is alsof tegen je gezegd wordt: jij hoeft niks te kunnen. In plaats daarvan moet je vragen: hoe kunnen wij je helpen?”

Leerplicht wordt daarmee steeds meer een leerrecht maar volgens Marc Dullaert, oud-Kinderombudsman en oprichter van Stichting KidsRights, is ook die term al weer achterhaald: “In internationaal verband is meer en meer de norm: ieder kind heeft recht op ontwikkeling. Met de mond belijden we dat we toewerken naar inclusiviteit, maar in de praktijk komt daar nog heel weinig van terecht. Gelukkig zie ik steeds meer professionals die over de grenzen van de wetgeving heen durven te gaan. Ik juich dat toe.”

Rust en persoonlijke aandacht

Ook volgens Astrid Ottenheim is er vooral lef nodig. Als directeur-bestuurder van Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Noord-Kennemerland zette zij zich in voor de juiste ondersteuning voor India, en nam zij het initiatief voor de film die het startpunt vormde voor het debat. “Ik heb er een enorme hekel aan als mensen zeggen: we moeten een ‘passende plek’ zoeken voor deze leerling. Daarmee zeg je in feite: en die plek is niet hier. Terwijl ik juist wil dat we zeggen: wat is er nodig om deze plek ook voor jou geschikt te maken? We zijn als samenleving misschien wel veel te efficiënt geworden, teveel gefocust op – ook zo’n vreselijk woord – ‘outputcriteria’. Steeds minder kinderen passen door die deur die we steeds nauwer zijn gaan omschrijven. We moeten in plaats daarvan het kind centraal stellen, het kind dat rust en persoonlijke aandacht nodig heeft om te groeien en te leren.”

“Doen is de beste manier van leren”

Bij de diverse ministeries die zich bezighouden met jeugdbeleid is inmiddels zeker ook het besef doorgedrongen dat er iets veranderen moet. Zo werkt Natalie Jonkers als ‘beleidscoördinator stelseloverstijgende vraagstukken’ bij het ministerie van VWS. “Vóór corona zat ik meer op het ministerie van OCW dan op mijn eigen ministerie”, zegt ze, “maar ook online zijn we voortdurend gezamenlijk aan het bedenken hoe we het beter kunnen

maken, hoe de onderwijs- en de zorgwereld elkaar beter kunnen begrijpen en we samen kunnen werken vanuit één visie.”

Vaak werkt het dan het beste om gewoon maar aan de slag te gaan. Wethouder Leon Meijer van de gemeente Ede geeft zijn ambtenaren de opdracht mee: “Zorg dat het belang van het kind voorop staat. Regel maar wat daarvoor nodig is. We vechten achteraf wel over de vraag wie het moet betalen.”

Er zijn steeds meer bestuurders als Leon Meijer die de uitvoering vooraf laten gaan het beleid. Zo pleit schoolbestuurder Helma van der Hoorn ervoor eerst te doen en dan pas te denken. “Fouten maken moet je durven. Alleen door te doen, leer je nieuwe strategieën ontwikkelen. Daar is lef voor nodig, en veel mensen vinden dat eng, maar uiteindelijk is het een kwestie van cultuur en gewenning. Doen is de beste manier van leren.”

‘Nothing about us without us!’

Eigenlijk is iedereen, van uitvoering tot beleid, het er wel over eens wat er veranderen moet. Iedereen wil toe naar een inclusief ecosysteem rond kinderen en jongeren. Illya Soffer, directeur van Ieder(in) legt uit wat dat betekent: “Iedereen doet mee, iedereen mag er zijn, en wat jij nodig hebt, daar helpen we je bij.” Iedereen wil af van de hokjes tussen systemen en financieringsbronnen. En iedereen wil de rust en de ruimte om te doen, te experimenteren, in de praktijk uit te zoeken wat werkt en wat niet. De wet- en regelgeving kan de praktijk dan volgen, in plaats van andersom.

Volgens Astrid Ottenheim zit onze huidige manier van denken ons het meeste in de weg: “We willen alles segregeren, in hokjes en systemen duwen. Maar we zijn allemaal mensen, en allemaal afhankelijk van elkaar. We hebben elkaar nodig en dat is een grote rijkdom!”

Ook mensen als India hebben we nodig, en hebben ons iets te vertellen. Maar dat doen ze alleen als we ze erbij betrekken. Of zoals ‘anderswerkend-lijfexpert’ Joy Moonen het samenvat: *Nothing about us without us!*”

> De korte film ‘De ogen van India’ is te bekijken op [YouTube](#).

> De dialogavond is terug te kijken op de [website van Pakhuis de Zwijger](#).

De volgende dialoog Met Andere Ogen vindt plaats op maandag 30 november van 16:00 - 17:30 uur met als titel: ‘Door de ogen van professionals’.

Met Andere Ogen – bouwstenen voor een nieuwe manier van doen en denken #1

1. Zet het kind centraal en vraag: hoe kunnen wij je helpen?
2. Maak van de leerplicht een ontwikkelrecht.
3. De ‘passende plek’ is hier.
4. Geef ruimte aan praktische experimenten en laat van daaruit de wet- en regelgeving volgen.

5. Beslis niet over maar mét kinderen.